

TONE PAVČEK

je med vsemi štirimi pesniki najbolj nemiren duh; lahko bi sicer tudi ugotovili, da je njegova lirična narava najbolj čutna, da je najbolj privržen zemlji, naravi ali da je njegova pesem najbolj melodiozna, toda nemir je v Pavčkovem pesništvu vendarle tista prvina, ki so ji druge v bistvu podrejene — so namreč vzrok ali posledica temeljnega pesnikovega nemira.

Pavčkov lirični nemir izdajajo že nekatera zunanja znamenja. Njegovo pesništvo prinaša številne lirične motive, ki se pojavljajo in na višji stopnji obnavljajo v različnih ustvarjalnih obdobjih, tako da njihovi krogi še niso sklenjeni in še vedno odpirajo nove ustvarjalne možnosti. Zemlja in domačijstvo, ljubezen, smisel življenja, skrivnost rojstva in smrti, dolžnosti pesniškega poklica — to so teme, ki vznemirjajo Pavčkovo pesništvo. Zanimivo je, da so to pravzaprav tudi pglavitne lirične teme sploh in da se z njimi Pavček ne oddaljuje od lirične tradicije. Nasprotno — s tem, da zavestno ostaja v krogu tradicionalne lirične tematike, tudi skoraj programsko poudarja privrženost tradicionalni vsebini pesniškega poklica — da je namreč pesnik dolžan razmišljati o nekaterih temeljnih poglavjih človeškega življenja in vedno znova odkrivati njihovo bistvo in spreminjajoče se oblike.

Takšni privrženosti ustreza tudi Pavčkova lirična dikcija, ki upošteva vse bistvene tradicionalne prvine; kitično zaporedje, melodiozne rime, metaforično figuraliko, logični verz in stavek. Če ne bi bil tudi v vsem tem navzoč pesnikov nemir, ki stare lirične vrednote sicer sprejema kot temelj, a jih nekam hlastavo, begajoče in raziskujoče hkrati razkrajja in preoblikuje, bi bila Pavčkova lirika v resnici lahko konservativna. Tako pa se z begajočo pesnikovo mislijo, ki v starih liričnih temah odkriva novo vsebino in ki se nikakor ne more za dlje časa ustaliti, prepleta tudi dinamična pesniška dikcija, vse to pa že na prvi pogled izdaja nenehen in silovit pesnikov nemir. To pa je izvirna prvina, ki tradicionalnim motivom in dikciji vdihuje novo lirično življenje.

Pavček ni tako zapleten pesnik, da ne bi brez večjih težav odkrili okvirov in narave njegovega nemira. Izpoved je jasna, razumljiva, pogosto naravnost otroško zaupljiva in odkritosrčna. Večjih čustvenih in miselnih ugank ne zastavlja, to pa ne pomeni, da bi bila tudi brez čustvene in miselne teže. Nasprotno — čustveno je dobesedno nabita, tako da prehaja že v spontan lirični zapis, ki se včasih ne meni dosti za besedno ali kompozicijsko

racionalnost. Zato je Pavčkov stih tu in tam nekam vihrov in površen, toda za njim začutiš pesnikov nemir, ki je tudi opravičilo za takšno neracionalnost. Miselno je Pavčkova lirika prej naivna kot filozofska, toda v nezapleteni naivnosti prinaša neko globljo modrost — pradaavno modrost zemlje, njenih menjav in vekov, ki jih je preživela. To ne velja za vse Pavčkove pesmi, nekatere so miselno mnogo bolj zahtevne, toda zaključki so v skladu s to prabitno modrostjo. To pa pomeni, da zaključkov pravzaprav ni; so ugotovitve in so vprašanja, ki zadevajo nekatera temeljna vprašanja človekove eksistence, hkrati pa tudi vprašanja konkretnega časa in prostora. Pavček mnogo razmišlja, a ni mislec; v bistvu je tudi njegova misel posledica nemira, ki se ne more ustaliti, ta nemir pa je izrazito čustvene narave.

Najprej je torej zemlja s svojo prabitno življenjsko močjo; zemlja kot idila, kot prostor otroških doživetij domačije in domačnosti, okvir ljubezenskega prebujenja in simbol čiste lepote. Ljudje te zemlje žive po naravnih zakonih, rojstvo in smrt sta jim neizbežna, naravna pojava, vse je minljivo, a hkrati večno. Vse je tudi zelo preprosto, a hkrati hučo zapleteno; te modrosti namreč ne moreš prisvojiti, ampak jo lahko samo vsrkaš z materinim mlekom. Na eni strani je torej naravni človek, človek zemlje, na drugi odtujenec, človek mesta in civilizacije; pesnik je nekoč bil človek zemlje, od nje je podedoval naravnost, čistost ter modrost, toda odtujil se ji je, odšel od nje v svet, ki je razklan in surov. To je temeljno pesnikovo razpotje in od tu v bistvu izvira njegov nemir. Ob Pavčkovi liriki sta pojma iluzija in deziluzija skoraj preučena, saj je dilema izpovedana preveč naravno in naravnost, da bi prenesla abstraktno modrost.

Pesnikova odtujenost zemlji nikakor ni nov lirični pojav; Pavček nadaljuje in variira pesniško temo nekaterih znamenitih pesnikov, med katerimi naj omenimo samo Murna in Jesenina, ki sta mu najbližja. V prvih pesmih je navezanost na sorodne pesnike celo zelo očitna. Toda Pavček se je od vzorov naglo oddaljil; njegova izvirna posebnost ni samo zemljepisna lokalizacija na rodno Dolenjsko, ki prinaša v liriko poseben tip mehkebe in melodiozne nežnosti, ampak predvsem diferencirana intenziteta doživetja odtujenosti zemlji. Pavčkovo razpotje je namreč usodno, toda ne v tolikšni meri tragično, da bi bil zaradi njega življenjski polom neizbežen; tako tudi odtujenost, kot pravzaprav vse v Pavčkovi liriki, ostane v naravnih mejah in ne zraste v simbol življenjske tragike — kot npr. pri Murnu — ali nosilko večpomenske ideje kot v Jeseninovi liriki. Kljub odtujenosti Pavček namreč še naprej črpa iz zemljine prabitnosti moralno moč, da kljubuje surovemu svetu. Namesto tragične nemoči vliva doživetje zemlje Pavčkovi liriki celo svojevrsten optimizem, ki se poraja iz vednosti o minljivi večnosti vsega, kar živi in obstaja. Ta optimizem je značilen tako za cikel o zemlji kot za druge motivne kroge Pavčkove lirike in je brez dvoma redek pojav v današnji slovenski liriki.

Doživetje zemlje pa ima tudi svojo stvarno socialno razsežnost; domačije se praznijo, zemlja je neobljudena, ljudje jo zapuščajo in se selijo v mesta. Pesnikova osebna bolečina je zdaj splošna in se razrašča v skrb za usodo zemlje; podoba opuščene zemlje, metaforika praznine in neplodnosti je sugestivna in razodeva intenzivno pesnikovo doživetje, tako da sodijo pesmi iz tega motivnega kroga med najmočnejše Pavčkove lirične izpovedi. To so vprašanja in opozorila brez odgovorov ter rešitev; pesnikova dolžnost je namreč, da opominja z osebno prizadetostjo in bolečino. Zanimivo pa je,

da tudi ta intenzivna ter lirično učinkovita socialna razsežnost Pavčkove lirike o zemlji ne zraste v tragični simbol; tudi tu je spregovorila modrost, ki je bolj praktična kot fatalistična, in Pavčkovo doživetje izzvani v optimistično misel o nepretrganosti človeške štafete. Vsekakor pa je ta del Pavčkove lirike tudi s to svojo zaključno mislijo pomemben del sodobne socialne lirike.

Naslednja tema, ki Pavčka ves čas močno zaposluje, je erotika; nemirna, kakor je pač sleherno doživetje te lirike, begajoča od naivnega čustva do temne strasti, od igrivosti do obvezujočega moralnega načela. Pavčkova erotika je popolnoma čutna in se s to svojo lastnostjo navezuje na sorodno čutno doživetje zemlje; misel je skoraj izključena, razgibano čustvo narekuje nemirni lirični ritem. Sprva je ljubezensko doživetje idilično in romantično, kasneje dobi težji notranji zven, toda kljub relativni usodnosti ostane brez tragičnih dimenzij v mejah naravnega življenjskega poteka; igrivost, ki izpoveduje vitalni optimizem, je prevladujoča prvina, zato sodi Pavčkova erotika med sproščena in srečna poglavja v sodobni slovenski liriki. Zaključna himnična pesem o nadaljevanju rodu iz počela ljubezni je popolnoma sorodna zaključku cikla o zemlji; prastara modrost veli, da je treba nadaljevati človeški rod.

Še eno izrazito srečno poglavje prinaša Pavčkova lirika; to je otroška lirika, ki ji je pesnik po vsej pravici tudi v pričujočem pesniškem izboru odmeril precej strani. Otroška lirika namreč ni nastajala zunaj celotne pesniške ustvarjalnosti, ampak je njen sestavni vsebinski in izpovedni del; utemeljeno lahko trdimo, da je ta del celo zelo važen in da v nekem smislu pomeni celo vrh Pavčkove lirike. Nekatero pesnikovo bistvene lastnosti, ki smo jih že doslej dovolj natanko zaznali, namreč v otroški liriki, dobe najčistejšo in najpopolnejšo podobo; naivno neposreden in odkritosrčen odnos do sveta, čutna in čustveno razgibana pesnikova narava, vitalizem in optimizem, melodiozna ritmična in figuralna igrivost, nazadnje pa še izredna fantazijska razgibanost in humor, vse to so tudi značilne plemenite lastnosti Pavčkove otroške lirike. Njen svet je logično nadaljevanje idiličnega doživetja zemlje in ljubezni; zdaj je popolnoma enoten ter povzdignjen v simbol čistosti in človeške sreče. Zato po svojem pomenu odločno presega otroško motiviko; izpoveduje namreč globlje spoznanje o naravnosti, ki je lastnost otrok, in razklanosti sveta, v katerem se je znašel zemlji odtujeni človek. Zaradi takšne lirične izpovednosti najboljše, otrokom namenjene pesmi, najbrž sodijo prej v celoten sklop Pavčkovega pesništva kot v poseben otroški razdelek. Njihova dragocena lirična lastnost pa je seveda ta, da je pesnikova intimna izpoved vendarle na ravni otroku dostopnega fantazijskega sveta in torej tudi njemu razumljiva z vso svojo metaforično razigranostjo.

Seveda — slej ko prej naivna čutnost, ki je omejevala Pavčkov pesniški svet v glavnem na svetlo poluto, ni mogla zadostovati nemirnemu temperamentu. Išoč duh se zato požene iz razmeroma srečnega in varnega sveta zemlje, narave, otroštva in ljubezni v neznane pokrajine. Pričenja se mrzlično iskanje sveta, beganje v to in drugo smer, kjer so neizbežna srečanja s praznino, samoto in utrujenostjo. Pesnikovo spoznanje, ki postaja vse bolj racionalno in abstraktno, saj se zgolj razigrano čustvo izkaže kot nezanesljiv vodnik, navsezadnje odkrije neki svet, ki še vedno ni zaokrožena celota, ampak samo nestanovitno, do bolečine negotovo stanje, valujoče in nepregledno kot ocean, gluho in nemo, kot je prostor gluhonemih v neki

Pavčkovi pesmi, in kjer se kot molitev oglašča prošnja za odrešilne besede. Raziskujoča misel se dotakne vsega, kar je sestavljalo pesnikov svet, toda nikjer se ne počuti več varna in trdna; nekoč osrečujoči nemir je sredi samote in praznine razdejanega sveta postal pekel odtujenega človeka. Tudi Pavčkov skladni, melodiozni stih se zdaj razkroji v nemirno kopičenje med seboj komaj povezanih besed in krikov, ki zadržuje silovito ritmično vibracijo in so hkrati nezadržno spontani. Z vsemi temi lastnostmi se Pavčkova lirika izvija iz okvirov tradicije in dobiva sodobne duhovne in izrazne razsežnosti.

Čisto nazadnje, ko se Pavčkovo nemirno iskanje ustavi pred poslednjo človekovo skrivnostjo, smrtjo, in ko v vrsti pesmi, ki se po intenzivnosti doživetja pridružujejo Pavčkovim liričnim elegijam o osameli zemlji, tehta spričo temne slutnje o neizbežnosti konca smisel oziroma nesmisel človeškega življenja, se pesnikova misel nenadno umiri. To pa je tudi logični zaključek Pavčkovega iskanja; v njem je namreč dovolj stare modrosti, ki je preveč praktična, da bi se predajala špekulativnemu ugibanju. V ciklu Soneti za sina se oglašča nekdanji smisel za zemeljsko resničnost z optimističnim mirom; tudi Pavčkova pesem se spet utesni v lakonično posodobljeni sonetni formi, njena misel je torej spet trdna in varna, čeprav na drugačni duhovni ravni. Sveta ne doživlja več z naivno čutnostjo, ampak z zrelo vednostjo o njegovi celovitosti; sončna in senčna stran se dotikata, svet nima samo ene podobe in spričo smrti, ki neizbežno grozi vsemu živemu, je važno pravzaprav samo naslednje: z ustvarjalnim nemirrom *vztrajati* v tem nemirnem svetu, živeti naravno, zemeljsko življenje, živeti silovito in preživeti.

To poglobitno sporočilo tudi danes tako kot pred dvajsetimi leti povezuje Toneta Pavčka z njegovimi pesniškimi tovariši Kovičem, Menartom in Zlobcem.

CIRIL ZLOBEC

je med vsemi štirimi pesniki najbolj osredotočen na eno samo temo: to je ljubezensko čustvo in elementarno doživetje ljubezni. Erotika je center celotne Zlobčeve lirike, to pa seveda ne pomeni, da okrog poglobitne pesniške teme ni drugih tematskih razsežnosti. Toda kakor se dogaja v pesništvu erotiki popolnoma zavezanih pesnikov, se tudi v Zlobčevi liriki vse pesniške teme zlivajo s centralno, ljubezensko; lirični krog je tako kljub razmeroma širokemu premeru trdno sklenjen, sama osrednja tema pa s tem dobiva nove izpovedne razsežnosti.

O skrivnostnih silnicah, ki delujejo v pesnikovi naravi in jo naravnavaajo k enotnemu doživljajskemu centru, lahko samo ugibamo, ne smemo pa pozabiti, da je Zlobec po rodu pesnik mediteranskega tipa in da tudi njegova

Pavčkovi pesmi, in kjer se kot molitev oglašča prošnja za odrešilne besede. Raziskujoča misel se dotakne vsega, kar je sestavljalo pesnikov svet, toda nikjer se ne počuti več varna in trdna; nekoč osrečujoči nemir je sredi samote in praznine razdejanega sveta postal pekel odtujenega človeka. Tudi Pavčkov skladni, melodiozni stih se zdaj razkroji v nemirno kopičenje med seboj komaj povezanih besed in krikov, ki zadržuje silovito ritmično vibracijo in so hkrati nezadržno spontani. Z vsemi temi lastnostmi se Pavčkova lirika izvija iz okvirov tradicije in dobiva sodobne duhovne in izrazne razsežnosti.

Čisto nazadnje, ko se Pavčkovo nemirno iskanje ustavi pred poslednjo človekovo skrivnostjo, smrtjo, in ko v vrsti pesmi, ki se po intenzivnosti doživetja pridružujejo Pavčkovim liričnim elegijam o osameli zemlji, tehta spričo temne slutnje o neizbežnosti konca smisel oziroma nesmisel človeškega življenja, se pesnikova misel nenadno umiri. To pa je tudi logični zaključek Pavčkovega iskanja; v njem je namreč dovolj stare modrosti, ki je preveč praktična, da bi se predajala špekulativnemu ugibanju. V ciklu Soneti za sina se oglašča nekdanji smisel za zemeljsko resničnost z optimističnim mirom; tudi Pavčkova pesem se spet utesni v lakonično posodobljeni sonetni formi, njena misel je torej spet trdna in varna, čeprav na drugačni duhovni ravni. Sveta ne doživlja več z naivno čutnostjo, ampak z zrelo vednostjo o njegovi celovitosti; sončna in senčna stran se dotikata, svet nima samo ene podobe in spričo smrti, ki neizbežno grozi vsemu živemu, je važno pravzaprav samo naslednje: z ustvarjalnim nemirrom *vztrajati* v tem nemirnem svetu, živeti naravno, zemeljsko življenje, živeti silovito in preživeti.

To poglobitno sporočilo tudi danes tako kot pred dvajsetimi leti povezuje Toneta Pavčka z njegovimi pesniškimi tovariši Kovičem, Menartom in Zlobcem.

CIRIL ZLOBEC

je med vsemi štirimi pesniki najbolj osredotočen na eno samo temo: to je ljubezensko čustvo in elementarno doživetje ljubezni. Erotika je center celotne Zlobčeve lirike, to pa seveda ne pomeni, da okrog poglobitve pesniške teme ni drugih tematskih razsežnosti. Toda kakor se dogaja v pesništvu erotiki popolnoma zavezanih pesnikov, se tudi v Zlobčevi liriki vse pesniške teme zlivajo s centralno, ljubezensko; lirični krog je tako kljub razmeroma širokemu premeru trdno sklenjen, sama osrednja tema pa s tem dobiva nove izpovedne razsežnosti.

O skrivnostnih silnicah, ki delujejo v pesnikovi naravi in jo naravnava k enotnemu doživljajskemu centru, lahko samo ugibamo, ne smemo pa pozabiti, da je Zlobec po rodu pesnik mediteranskega tipa in da tudi njegova

erotika izpričuje nekatere izrazite mediteranske poteze: predvsem strastno privrženost ljubezenskemu doživetju ter erotično napetost, očaranost in domala tudi že začaranost od skrivnosti polne zveze med možem in ženo.

Erotika je bila Zlobčeva osrednja lirična tema že od vsega začetka. V prvih povojnih letih je bila erotika po neki nerazumljivi dogmi domala prepovedana poetična tema in fantovsko strastno Zlobčevo trubadurjenje, predvsem pa njegova intimna zavezanost ljubezenski temi sta tedaj pomenila pesniški upor zoper ozkosrčnost estetske policije. Kasneje, ko so se moralna in estetska obzorja razmaknila, je Zlobčeva erotična lirika spet ostala nekam osamljena sredi moderne lirike, ki se ni imela časa ukvarjati z nepomembnimi intimnimi zadevami, saj so jo vabile kozmične razsežnosti človekove eksistence. Ob tem nenavadnem pojavu se nehote zastavlja vprašanje: Ali je erotika, ljubezensko doživetje, to visoko potrdilo temeljne človečnosti, edinstvena zaveza med ljudmi, ki z voljo ali proti svoji volji v hipu zanosa izpolnjujejo prastaro naročilo narave, čista vizija pesnikov, ki postanejo ljubimci, in ljubimcev, ki se spremene v lirike, ali je to prastaro in v vsakem hipu na novo porojeno doživetje v resnici prenehalo vladati nad sodobnim človekom, nad dandanašnjim pesnikom? Ali je izgubilo veljavo v tem svetu atoma in stroja in srditega boja, da bi predvsem uspešno in koristno preživeli svoj vek?

Zlobčeva erotična lirika ohrabrujoče odgovarja na ta vprašanja že s samo eksistenco, predvsem pa z nekaterimi svojimi izvirnimi lastnostmi ter seveda z globljim sporočilom. Ta lirika je namreč malce romantična samo na začetku, kasneje je tako z izpovedjo kot tudi z dikcijo popolnoma vključena v krog sodobne lirike. Z dosledno odpravo metrične sheme se je Zlobec med vsemi štirimi pesniki celo najprej oddaljil od lirične tradicije. Njegov verz je že skoraj od samega začetka ritmično svoboden in praktično ne pozna rime.

Zlobčeva lirična dikcija ni melodiozno pojoča, čeprav bi morda to od ljubezenske izpovedi pričakovali. Nekaj težkega je v njej, resnega, zamišljenega, usodnega; mnogo bolj je podobna Gradnikovi kot Gregorčičevi, če se ob primerjavi omejimo na tri pesnike, ki jih je rodila mediteranska primorska dežela. Metaforika je bolj stvarna kot fantazijsko barvita, tudi v njej so sledovi čustvene napetosti, ki celo v trenutku ljubezenskega zanosa ne doživi sprostitev. Metaforika dobiva globlje simbolične pomene in ustreza razpoloženju, ki se iz strogo individualne izpovedi spreminja v lirično sporočilo širše veljave in pomena.

Zlobčeva erotična lirika je tudi razpeta med čustvom in razumom in čimbolj ljubezensko čustvo dozoreva, tembolj je očitna napetost med razgibano čustveno vibracijo in miselno raziskavo. Skoraj ob sleherni Zlobčevi erotični pesmi iz zrelih pesniških let bi lahko v njenem podtekstu ugotovili najpoprej intenzivni čustveni vzgib, elementarno lirično razburjenje, nato pa nepričakovano miselno iztreznitev, ki se pogosto izpoveduje z vprašanji brez odgovora o samo ljubezen presegajoči življenjski usodnosti. To ni erotično izpovedovanje romantičnega pesnika, ampak sodobna duhovna prvina.

Zanimivo je tudi naslednje: domala vsa domača in svetovna erotična lirika je izpovedovala ljubezensko nesrečo, Zlobčeva pa očitno doživlja nenavadno ljubezensko harmonijo. Kljub temu tudi njegovo pesništvo trepeta od neznanega nemira, bojazni, strahu in upanja, tako da je ljubezensko doživetje bogato, raznovrstno in polno. Odmik od romantične tradicije je oči-

ten, izpričana je nova erotična lirična kvaliteta in pojasnjeno vprašanje, če ima tudi dandanašnji pesnik v erotični liriki, temi torej, ki se zdi domala že izpeta, izvirne možnosti.

Erotično pesništvo je v glavnem domena mladosti in pojav zrele erotične izpovedi je redek, izjemen in vreden pozornosti. Zlobčeva lirika kontinuirano že več kot dve desetletji iz zbirke v zbirko ljubezensko temo razširja ter pogloblja; pri tem skorajda ne pozna večjih odmikov niti razmikov, tako da je izpoved strnjena in seveda v svojem dozorevanju stopnjevana. Utrujenosti ne pozna, čeprav je seveda vse bolj umirjena, poglobljena in prečiščena. Važna je predvsem intenziteta čustvenega vzgiba, ki je v zrelih Zlobčevih pesmih prav tako razgibana kot na začetku ter v intimni privrženosti ljubezenskemu doživetju najbrž celo še bolj zvesta.

Okvir narave, ki je v tradicionalnem erotičnem pesništvu skoraj nepogrešljiv element, v Zlobčevi liriki pravzaprav ni navzoč. Erotika je sublimirana do skrajnih meja, tako da njen duhovni ekstrakt skoraj popolnoma prekrije čutne vzgibe. Vendar tudi Zlobčevo ljubezensko pesništvo ni popolnoma izolirano od sveta, vanj vdirajo njegovi predmeti in pojavi, predvsem duhovne dileme, ki postanejo tudi sestavina Zlobčevega doživetja. Kljub sublimaciji je torej Zlobčeva erotika vendarle časovno in celo prostorno zaznamovana ter prinaša poleg izrazito intimnih razrešitev in raziskav ljubezenske skrivnosti tudi širše veljavne duhovne razsežnosti.

Naj bo dovolj znamenj o lirični podobi in pomenu Zlobčevega ljubezenskega pesništva; v sodobni slovenski liriki, a ne samo v njej, ampak tudi v širšem liričnem okviru je brez dvoma nenavaden pojav, ki demantira bojazen, da je erotika v našem času izgubila veljavo — veljavo v človekovem duhovnem prostoru in seveda tudi veljavo v sodobnem liričnem sporočilu. Ta znamenja nadalje potrjujejo izvirnost Zlobčevega pesništva, ki je po eni strani povezano s tradicionalnimi duhovnimi in pesniškimi vrednotami, po drugi pa samostojen, sodoben lirični organizem. Predvsem pa dajo misliti o tem, da dandanašnji svet vendarle ni čisto tak, kakršen se dozdeva v trenutku dvoma in obupa: osiromašen ter siv, ampak da je tudi v njem nešteto možnosti za ustvarjalno potrditev človečnosti in umetnosti.

Zdaj se je treba še globlje razgledati, od kod in do kam sega razpon Zlobčevega erotičnega sporočila. Pobeglo otroštvo, eden izmed značilnih metaforičnih simbolov, je druga poglobljena tema Zlobčevega pesništva in stoji na njegovem začetku, kasneje pa se do dandanašnjega dne prepleta z vodilnim motivom. Otroštvo po eni strani pesniku pomeni čutno predstavo rodnega Krasa, doma, domačih, po drugi je simbol miru, sreče, zavetja, varnosti, urejenega in prijaznega sveta, neke slepeče iluzije. Toda Zlobčevo otroštvo je vselej pobeglo, nikoli ne stoji samo zase, njegov pomen je bistveno dopolnjen s pojmom razbitosti, odtujenosti, izginotja, nostalgije in praznine sredi odraslega, neprijaznega sveta. Tudi Zlobčeva navezanost na otroštvo je v bistvu erotična; tako je namreč čustveno silovita.

V prazen prostor pesnikovega iztreznjenja zgodaj vstopi ljubezen in omehta bolečino zaradi pobeglega otroštva. Ljubezen je najprej sama sebi namen, pijanost in igra, zблиževanje in razhajanje; to je fantovsko čutna ljubezen, v kateri pa se že zgodaj oglašajo resnobni toni usodnosti.

Ljubezen med možem in ženo postane trajna vez in z bleščečo svetlobo v celoti izpolni pesnikov svet. Obdobje zrelega erotičnega čustva traja dolgo in je osrečujoče ter pesniško ustvarjalno. Ljubezen nosi znamenja večnosti,

hkrati pa je zaradi svojega posebnega namena enkratno izvirna in osebna. Pomeni namreč več kot čutno srečo; v njej je nadomestilo za iluzijo otroštva in poroštvo za nadaljevanje rodu. V oazi, kjer sta si mož in žena postavila šotor, je popolnost harmonije s samim seboj in svetom. Nič čudnega ni, da takšna ljubezen skoraj ne potrebuje več objekta, ampak postane sama sebi zadostna vrednota, simbol človečnosti in pesniška vizija. Kljub temu da je v bistvu še vedno osebna, postane pojem za ljubezen vsega sveta.

Takšno doživetje ljubezni je bilo preveč popolno, da bi lahko dolgo živelo. Oaza moža in žene, edinih bitij na svetu, Adama in Eve sredi današnjih dni, je postala pretesna; nemir, ki je obema vsajen v kri, se ne more sprijazniti z njuno negibnostjo. Pregraje, ki ju ločijo od sveta, so prešibke, da le-ta ne bi vdiral na njuno zelenico s svojimi disonancami. Njuni ubrani dvogovori postajajo živčni in napeti. Spoznanje je bridko: ljubezen ne more živeti sama od sebe, ne more ostati negibna in harmoničnost postaja utrujajoča. Oaza srečnih ljubimcev postane prizorišče utrujajočega nemira in boja. Pri tem ljubezen ne izgubi svojega pomena niti vsebine. Še naprej ostaja prvina, ki jo je pesnik edino rešil iz otroštva. Toda treba ji je dati nove razsežnosti in možnosti. Zato se v liriki Cirila Zlobca porajajo vprašanja, ki daleč presegajo ljubezenske izkušnje in zadevajo bistvo človekove eksistence. Vse bolj je očitno, da je ljubezen lahko samo sestavni del sveta, da pa ne more biti svet v celoti.

Spoznanje pomeni bolečino, tudi duhovno krizo, saj se je porušil na videz popolnoma trden in varen sistem bivanja. Svet, ki se je zdel nadčrason, je naenkrat dobil zgodovinske razsežnosti. Zlobčevo pesništvo pogosteje kot poprej prestopa meje intimnosti in se srečuje z neprijaznostmi časa in prostora. Nanje reagira z jezo, uporom in protestom. Moralne in družbene dileme postajajo sestavni del pesnikovega sveta. V njem je tudi poslej prostor za ljubezen — prav tako močno kot nekoč, vendar mnogo bolj zemeljsko. To zdaj ni samo sreča, ampak tudi bolečina in boj.

Toda svet, v katerem živita mož in žena, ljubimca in nasprotnika, je zdaj bolj resničen in celoten kot poprej. V njem ni več prostora samo za svetlobo ljubezni, ampak tudi za sence sovraštva; predvsem pa je v njem nemir iskanja, ki tudi ljubezni odkriva novo vsebino. Ljubezen ni več absolutna vrednota, ampak vrednota med vrednotami, ki lahko samo v primerjavi uveljavi svojo vrednost. In ker je v Zlobčevem svetu še vedno v centru vsega, je njena cena zdaj neizmerna, saj je preizkušena v resničnosti.

Zlobčeva ljubezen nima zgodbe, kakršne smo navajeni predvsem v romantični liriki; tu ni zapletov, vrhov in padcev, ki bi pritegnili pozornost z dramatično razburljivostjo. Dinamika Zlobčevega ljubezenskega doživetja tudi ni v vzponu in upadu njene intenzitete, saj je čustvena napetost vseskozi dovolj silovita. Zgodba — če lahko tako imenujemo neko razvidno razvojno krivuljo — Zlobčeve ljubezni je v pesnikovem dinamičnem razmerju do ljubezni same kot življenjske vsebine in simbola človečnosti. To razmerje se je spreminjalo in dozorevalo; dozorelo je do pomembnega pesniškega sporočila — *vztrajati* sredi razklanega in surovega sveta z osrečujočo vednostjo o usodnosti ljubezni, do bolečine resnične in človeške, ki je lahko rojstvo, a tudi smrt.

Tako kot pred dvajsetimi leti to poglobitveno sporočilo tudi danes Cirila Zlobca družijo z njegovimi pesniškimi tovariši Kovičem, Menartom in Pavčkom.